

O'MEARA was de dokter, die de eerste ziekte van NAPOLEON op St. Helena beschreef, AN TOMMARCHI gaf ons een duidelijk beeld van de laatste ziekte. Eigenaardig is de critiek, die HEINRICH HEINE (Norderney) over beide werken geeft. „O'MEARA der Arzt, obgleich in Irland geboren, dennoch ganz Engländer, als solcher ein ehemaliger Feind des Kaisers, aber jetzt an erkennend die Majestätsrechte des Unglücks, schreibt freimütig, schmucklos, tatbeständig, fast in Lapidarstil; hingegen kein Stil, sondern ein Stilett ist die spitze, zustoszende Schreibart des französischen Arztes AN TOMMARCHI, eines Italieners, der ganz besonnen trunken ist von dem Ingrim und der Poesie seines Landes”.

Tusschen beide ziekten in, lag een tijd (eenige maanden) van oogenschijnlijke gezondheid. De leveraandoening ten gevolge der dysenterie was teruggegaan, en de maagkanker had, althans voor AN TOMMARCHI, nog geen duidelijke verschijnselen gegeven. Hoeveel betere geneeskundige hulp zou NAPOLEON gehad hebben als O'MEARA ware gebleven, of STOKOE, die ook het vertrouwen van den keizer had. Hoe onbeduidend was de hulp van AN TOMMARCHI gedurende de weken van nameloos lijden en hoe onbegrijpelijk is het, dat hij en ARNOTT tot op het laatst geloofden in het bestaan van een politieke ziekte, wat hun door HUDSON LOWE was aangeprept.

Het kan ons dan ook niet verwonderen, dat de zoon van LAS CASES (die met zijn vader NAPOLEON naar St. Helena vergezelde) geruimen tijd na den dood van den keizer, HUDSON LOWE op klaar lichten dag in de city van Londen tegenkomende, in het openbaar een flink pak slaag gaf!

April 1928.

BESPREKINGEN.

G. HERXHEIMER, *Krankheitslehre der Gegenwart*. Strömungen und Forschungen in der Pathologie seit 1914. (Band XVII der wissenschaftlichen Forschungsberichte, naturwissenschaftliche Reihe.). *Dresden und Leipzig*, Verlag von THEODOR STEINKOPF, 1927. Prijs f 8.10.

De taak, die de schrijver zich hier gesteld heeft, lijkt mij schier bovenmenselijk, wanneer men bedenkt, dat in de laatste twaalf jaren alleen in het „*Centralblatt für allgemeine Pathologie u.s.w.*” ver over de 10000 verhandelingen besproken werden. Want wat hier gepoogd wordt, valt buiten het kader van den geschiedschrijver, die zijn stof van hooger gelegen standpunt beschouwen kan en bijna uitsluitend met het bezonkene, het beklijvende van een tijdvak te maken heeft. De schrijver is het best te vergelijken met den opperbevelhebber van een groot leger, dat bestaande uit tal van heterogene bestanddeelen, vereenigd moet worden tot een aaneensluitend geheel. Dat geheel kan ten slotte slechts een legkaart met hiaten, afhankelijk van des schrijvers objectiviteit, worden. Dat het boek beoogt een eenigszins populair-wetenschappelijk overzicht te geven maakt den taak van den schrijver des te moeilijker. Het heeft de volgende hoofdstukken: I. inleiding; II. bedenkingen tegen de cellu-

laire ziektekunde en een uitbreiding van deze; III. ontsteking; IV. zoogenaamde ontaarding; V. infectie; VI. gezwellen; VII. stoornissen der klieren met inwendige afscheiding; VIII. algemeene beschouwingen over den tegenwoordigen stand der ziekteleer.

Ook in dit oer-Duitsche werk treedt de invloed van het physisch monisme, dat in zoo sterke mate de politiek en wetenschap onzer oostelijke bureu beheerscht, op den voorgrond. Men kan wel zeggen, dat de materialistische denkwijze in een hoek teruggedrongen is en dat in de ziekteleer teleologisch-finale beschouwingen door het grootste gedeelte der tegenwoordige onderzoekers worden gehuldigd.

Het zou geen zin hebben te trachten een kort overzicht van dit werk te geven; het bestaat uit te veel heterogene bestanddeelen, die schijnbaar zonder onderling verband besproken worden. Evenwel is het voor den arts, die de medische kinderschoenen ontwassen is, een aanbevelenswaardig boek, dat tal van goed geschreven hoofdstukken bevat. De inleiding bijv. is een kranig geschreven overzicht van de wijsbegeerte der hedendaagsche Duitsch-gedachte ziekteleer, dat de verschillende gestalten en stroomingen op uitnemende wijze schildert. Het boek geeft verder antwoord op tal van vragen, die de oudere arts zich stelt bij het doorwerken der nieuwere literatuur. Het reticulo-endotheliale systeem, de moderne beschouwingen over nierpathologie, de kalkstofwisseling, de nieuwere opvattingen over kanker, de inwendige afscheiding, de hormonenleer enz. vindt men hier duidelijk beschreven. Daarbij komt, dat het boek tevens voorzien is van tal van verwijzingen naar de voornaamste literatuur, waardoor het voor hen, die in een bepaald onderwerp dieper wenschen door te dringen, des te aantrekkelijker is.

F. M. G. DE FEYFER.

JULIUS SCHUSTER, LINNÉ und FABRICIUS, *zu ihrem Leben und Werk*. Drei Faksimiles mit einem Nachwort über das natürliche System. Mit 7 Abbildungen und 70 Seiten Faksimiles. München MCMXXVIII, verlag der Müncher Drucke. Prijs 4 Mrk.

Den ioden Januari van dit jaar was het 150 jaren geleden, dat de groote plantkundige KAREL, ridder VAN LINNÉ, overleed. Als herinnering aan dezen dag gaf SCHUSTER dit boekje uit. Het bevat in de allereerste plaats een artikel van JOHANN, CHRISTIAN FABRICIUS getiteld „*Einige nähere Umstände aus dem Leben des RITTERS VON LINNÉ*”, als facsimile overgenomen uit „*Deutsches Museum 1780*”. Het is het prototype van alle volgende levensbeschrijvingen en het doet eigenaardig aan deze in de letter des tijds te lezen. Vervolgens krijgt men LINNÉ's „*Introductio ad ordines naturalis*”, bewerkt naar handschriften resp. van FABRICIUS en GISEKE. Ook deze introductio is als facsimile uitgegeven. Dan volgt de autobiographie van JOHANN CHRISTIAN FABRICIUS (1748—1808), tijdgenoot en leerling van LINNÉ. Hoewel zijn naam voor het nageslacht minder klinkend is dan die van zijn leermeester, zoo mag hij toch op het gebied der entomographie als baanbreker der systematiek gelden. Hij studeerde in 1766 te Leiden, waar hij o.a. GAUBIUS en ALLEMAND hoorde.